

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(повна назва закладу вищої освіти)

Факультет/інститут _____ геолого-географічний _____

Кафедра географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру _____

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

Занорожченко О. В.

_____ 20__ р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Заповідна справа, кадастр та моніторинг об'єктів природно-заповідного фонду

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____

Спеціальність _____ 014.07 Середня освіта (Географія) _____

(код і назва спеціальності (тей))

2017 р.

Розробники: (вказати прізвища, наукові ступені, вчені звання та посади розробників)
Буяновський Андрій Олександрович – кандидат географічних наук, доцент кафедри
грунтознавства і географії ґрунтів

Навчальна програма затверджена на засіданні кафедри грунтознавства і географії ґрунтів

Протокол № 1 від «31» серпня 2017 року

Завідувач кафедри

_____
(підпис)

Біланчин Я.М.

_____
(прізвище та ініціали)

Обговорено та рекомендовано до затвердження навчально-методичною комісією (НМК) _
геолого-географічного _____ факультету:

Протокол № 1 від “05” вересня 2017 року

Голова НМК

_____
(підпис)

Біланчин Я.М.

_____
(прізвище та ініціали)

Вступ

Навчальна програма дисципліни **“Заповідна справа, кадастр та моніторинг об’єктів природно-заповідного фонду”**

складена відповідно до освітньо-професійної/освітньо-наукової програми підготовки бакалавра спеціальностей 014.07 Середня освіта (Географія)
(назва рівня вищої освіти) (код і назва спеціальностей)

Предметом вивчення дисципліни є теоретико-методологічні засади, методи і методики організації, планування й здійснення природоохоронної діяльності в Україні, ведення заповідної справи, кадастру та моніторингу об’єктів природно-заповідного фонду.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу.

При вивченні дисципліни студенти використовують знання, отримані при вивченні ґрунтознавства, геоморфології, картографії, біогеографії, геології, фізичної та соціально-економічної географії, ландшафтознавства та інших природничо-географічних наук. Знання основ, методів і методик організації, планування й здійснення природоохоронної діяльності в Україні, ведення заповідної справи, кадастру та моніторингу об’єктів природно-заповідного фонду є затребуваним при реалізації державних та регіональних стратегій (концепцій) сталого розвитку.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Заповідна справа. Історія та організація заповідної справи в Україні.
2. Створення, кадастр та моніторинг об’єктів природно-заповідного фонду.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – оволодіння теоретичними знаннями й практичними навичками щодо організації, планування й здійснення природоохоронної діяльності в Україні, кадастру та моніторингу об’єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ).

В завдання навчальної дисципліни входить вивчення:

- теоретико-методологічних засад організації, планування й здійснення природоохоронної діяльності в Україні,
- теорії та практики ведення кадастру та моніторингу об’єктів природно-заповідного фонду;
- управління природно-заповідним фондом України;
- аналізу формування територій ПЗФ.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) загальних (ЗК): ЗК1 - Знати й розуміти предметну область та розуміння професійної діяльності; ЗК5 - Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; ЗК7 - Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

б) фахових (ФК): ФК1 - Здатність демонструвати знання об’єктно-предметної суті, понятійно-термінологічного апарату, структури географії, її місця і зв’язків в системі наук, історії розвитку, значення для суспільства; ФК2 - Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі, геосфер, материків і океанів, України, природних і суспільних територіальних комплексів; ФК3 - Здатність використовувати поняття, концепції, парадигми, теорії географії для характеристики географічних явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, в межах України, локальному); ФК10 - Здатність розуміти та пояснювати особливості фізико-географічних об’єктів у геосферах, взаємозв’язки у ландшафтах та біогеоценозах; ФК11 - Здатність до системного географічного мислення, розуміння та пояснення основних фізико-географічних та

суспільно-географічних процесів, що відбуваються у географічному просторі на різних просторових та часових рівнях його організації, уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства.

в) програмних результатів навчання (ПРН): здатність демонструвати знання і розуміння фундаментальних наук в обсязі, необхідному для спеціалізованої професійної роботи в галузі природничих наук (код компетентності ПРН 11).

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен *знати:*

- історію природоохоронної справи та сучасний стан природоохоронних територій;
- систему управління природно-заповідним фондом;
- сучасну мережу природно-заповідного фонду та структуру екомережі;
- засоби моніторингу, охорони та збереження природно-заповідного фонду;

вміти:

- обґрунтувати виділення і створення природно-заповідних територій;
- володіти методами проектування природно-заповідних територій;
- організувати еколого-освітню та рекреаційну діяльність на об'єктах природно-заповідного фонду.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин, що становить 4,0 кредитів ЄКТС.

2. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Заповідна справа. Історія та організація заповідної справи в Україні.

Тема 1. Історія та сучасний стан заповідної справи в Україні та світі.

Заповідна справа в Україні та світі. Історія заповідної справи. Чинні нормативні документи в сфері заповідання міжнародного, державного, регіонального рівнів.

Тема 2. Організація заповідної справи в Україні.

Організація заповідної справи в Україні. Сучасна мережа об'єктів ПЗФ. Завдання законодавства в сфері ПЗФ. Управління об'єктами ПЗФ.

Тема 3. Категорії ПЗФ України.

Категорії об'єктів ПЗФ, їх класифікація. Природні об'єкти. Природний заповідник. Біосферний заповідник. Національний природний парк. Регіональний ландшафтний парк. Заказник. Пам'ятка природи. Заповідне урочище. Штучно створені. Ботанічні сади. Дендрологічний парк. Зоологічний парк. Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва.

Тема 4. Природні території та об'єкти природи, що підлягають охороні (за межами об'єктів ПЗФ).

Природні території та об'єкти природи, що підлягають охороні (за межами об'єктів ПЗФ). Водно-болотні угіддя, їх статус та охорона в Україні.

Тема 5. МСОП та інші природоохоронні конвенції.

Категорії природоохоронних територій МСОП. Природний резерват суворої охорони. Території для збереження дикої природи. Національний парк. Територія для збереження природних середовищ і видів. Морська акваторія. Територія охорони ресурсів. Конвенція про біологічне різноманіття. Конвенція про водно-болотні угіддя. Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин. Бернська конвенція.

Змістовий модуль 2. Створення, кадастр та моніторинг об'єктів природно-заповідного фонду.

Тема 6. Створення об'єктів ПЗФ. Оцінка стану територій ПЗФ.

Проектування територій ПЗФ. Процедура створення об'єктів ПЗФ. Процес узгодження земельних відносин з користувачами земельних ділянок, які прилягають до територій ПЗФ.

Тема 7. Режим охорони об'єктів ПЗФ.

Поняття режиму охорони. Основні шляхи реалізації режиму охорони. Забезпечення режиму та охорони.

Тема 8. Державний кадастр територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Державний кадастр ПЗФ. Загальна характеристика ПЗФ України. Зміст та порядок ведення кадастру. Місце в системі кадастрів природних ресурсів.

Тема 9. Формування екомережі.

Охорона територій та об'єктів, що мають особливу екологічну, наукову, естетичну, господарську, історико-культурну цінність. Природоохоронні об'єкти загальнодержавного, регіонального та місцевого значення. Поняття „мережа заповідних територій“. Формування екомережі держави та регіону.

Рекомендована література

Основна

1. Давиденко В.М. Заповідна справа: Навчальний посібник для студентів екологічних, біологічних, природничих, лісівничих, агрономічних, зооінженерних факультетів вищих навчальних закладів III, IV рівнів акредитації. / В.М. Давиденко – Миколаїв: Вид-во МФ НаУКМА, 2001. – 140 с.
2. Закон України “Про екологічну мережу” // Відомості Верховної Ради. –2004, №45.
3. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” // Відомості Верховної Ради. – 2004, №3.
4. Закон України “Про природно-заповідний фонд України” // Відомості Верховної Ради. – 1992, №34.
5. Закон України “Про Червону книгу України” // Відомості Верховної Ради. 2002, №30.
6. Заповідна справа в Україні: Навчальний посібник / За ред. М.Д. Гродзинського, М.П. Стеценка. – К., 2003. – 306 с.
7. Основи заповідної справи. – К.: Видавн.-поліграф. центр “Київський університет”, 2002. – 128 с.
8. Попович С.Ю. Природно-заповідна справа: Навчальний посібник. – К.: Арістей, 2007. – 480 с.
9. Природно-заповідний фонд України: території та об'єкти загальнодержавного значення. – К.: ТОВ “Центр екологічної освіти та інформації”, 2009. – 332 с.
10. Сівак В.К., Солодкий В.Д. Заповідна справа. – Чернівці: Зелена Буковина, 2001. – 208 с.

Додаткова

1. Атлас почв Украинской ССР. Под ред. Н. К. Крупского, Н. И. Полупана. – К. : Урожай, 1979. – 160 с.
2. Корсунов В.М. Красеха С.Н. Педосфера Земли. - Улан-Удэ: Издательство Бурятского научного центра СО РАН, 2010. - 475 с.
3. Методика моніторингу земель, що перебувають в кризовому стані. – Харків: НМЦ«ІГА», 1998. – 88 с.
4. Природа Украинской ССР. Почвы / Н. Б. Вернандер, И. Н. Гоголев, Д. И. Ковалишин и др. – К. : Наук. думка, 1986. – 217 с.

5. Рациональне природокористування та охорона навколишнього середовища / Укладачі: В.П. Кучерявий, М.В. Чернявський, Т.І. Гаманюк. - К., 1991. - 147 с.
6. Розбудова екомережі України / Під наук. ред. – Ю.Р. Шеляг-Сосонко. – К.: Програма розвитку ООН (UNDP), 1999. – 127 с.

17. Електронні інформаційні ресурси

1. Національний атлас України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wbc.org.ua/atlas/>
2. Наукова бібліотека ОНУ імені І.І. Мечникова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lib.onu.edu.ua/>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Залік.

5. Методи діагностики успішності навчання

Поточний контроль знань студентів під час лекційних і практичних занять, виконання контрольних робіт, залік.

Примітки:

1. Програма навчальної дисципліни розробляється закладом вищої освіти. Програма навчальної дисципліни визначає місце і значення навчальної дисципліни, її загальний зміст та вимоги до знань і вмінь.
2. Програма навчальної дисципліни розробляється на основі освітньо-професійної/освітньо-наукової програми.
3. Форма призначена для складання робочої програми навчальної дисципліни.
4. Зкладами вищої освіти можуть вноситися зміни до форми та змістового наповнення «Програми навчальної дисципліни» залежно від специфіки та профілю закладу вищої освіти.
5. Формат бланка – А4 (210×297 мм).